Kurk Lietuvai

UŽSIENIO ŠALIŲ APLINKOSAUGINIO ŠVIETIMO IR GAMTOS MOKYKLŲ ANALIZĖ

JONĖ LEŠČINSKAITĖ
DEIMANTĖ KAVALIAUSKAITĖ

2019

ŠVEDIJA

Šalis yra gerai žinoma dėl aukštos švietimo kokybės bei kaip aplinkosauginio švietimo viena iš pradininkių. Čia jau bene 30 metų yra vykdomas integruotas švietimas įvairiose aplinkose, suteikiant ypatingą dėmesį švietimui gamtoje.

"Att lära in ute" - mokytis lauke!

ŠVEDIJOS APLINKOSAUGINIO ŠVIETIMO ISTORIJA

PASAULYJE

- 1970 metais žymima aplinkosauginio švietimo pradžia IUCN konferencijoje. Vėliau kas kelis metus vyko konferencijos, rengiamos veiklos ataskaitos ir pasirašomos sutartys. Tačiau šalys labai individualiai vykdė savo veiklas.

- 1987 metais Tbilisyje žymima dar viena svarbi data kadangi buvo peržiūrėtas progresas ir nustatyti prioritetai 90-tiesiems.

Šio susitikimo iškelti tikslai:

- Puoselėti sąmoningumą ir susirūpinimą dėl bendros ekonominės, ekologinės ir politinės atsakomybės

- Suteikti kiekvienam norinčiam žinių ir įgūdžių, bei perteikti vertybes ir atsakomybę kaip apsaugoti ir padėti gamtai.

- Keisti individų, grupių ir bendruomenės elgesį į labiau aplinką tausojantį.

ŠVEDIJOS APLINKOSAUGINIO ŠVIETIMO ISTORIJA

ŠVEDIJOJE

- 1987 dėl politinės įtakos buvo pradėtas rimčiau nagrinėti aplinkosauginio švietimo klausimas.

- 1988-aisiais Švedijoje prasidėjo stiprus judėjimas link aplinkosaugos integravimo į švietimo sistemą.

- 1990 metais buvo priimtas įstatymas: "<...> kiekvienas dirbantis švietimo sistemoje turi gerbti aplinką" (4).

Tais pačiais, 1990-aisiais metais, Švedijos gamtos ir aplinkosaugos asocijacijos iniciatyva buvo pradėtos aktyviau steigti gamtos mokyklos, nors pavienės gamtos mokyklos jau egzistavo šalyje ir iki tol. Prie švietimo skatinimo prisidėjo ir "World Wide Fund" bei "Keep Sweden Tidy" organizacijos.

Tad įstatymo priėmimas sukėlė visą bangą susidomėjimo, kuris keitė sistemą iš pagrindų.
Gamta netgi buvo įtraukta į esminių žmogaus vertybių sąrašą, suteikiant jai dar daugiau svarbos nei iki tol.

ŠVEDIJOS APLINKOSAUGINIO ŠVIETIMO INTEGRAVIMAS

KOORDINAVIMAS

Švedijoje savivaldybių vaidmuo yra itin svarbus tam, kad pokyčiai būtų įgyvendinami ir tęstinumas užtikrintas daugelyje sferų. Tam, kad palengvinti švietimo keliamus tikslus vaikams mokytis gamtoje, buvo įsteigtos gamtos mokyklos. Po Švedijoje įvykusios decentralizacijos, švietimas tapo didesne atsakomybe savivaldybėms. Dauguma šalies gamtos mokyklų ir yra tiesiogiai finansuojamos ir kuruojamos savivaldybių.

Visos šalies gamtos mokyklos yra koordinuojamos gamtos mokyklų asociacijos "Naturskoleföreningen". Jie pateikia reikalavimus, kuriuos gamtos mokyklos turi atitikti ir rėmus kuriuose švietimas turi vykti pagal teisės aktus, tačiau jie tai daro vien savanorišku principu.

ŠVIETIMAS

Bendrojojo ugdymo programoje pateikiamos udgomos kompetencijos kaip tikslai. Į šį sąrašą įtraukiamos tokios kompetencijos kaip: klausytis ir reflektuoti, žingeidumas, matematikos supratimas ir panaudojimas ir kitos. Taipogi svarbią dalį užimą ir natūralių procesų supratimas bei augalų ir gyvūnų pažinimas.

ŠVEDIJOS APLINKOSAUGINIO ŠVIETIMO INTEGRAVIMAS

Pradinių klasių ir pagrindinio ugdymo turinio programoje (Lgr 11) detalizuojama kokių pamokų metu ir kaip yra gilinimąsi ne vien į aplinkosauginius klausimus, bet ir tvarų vystymąsi.
Šios temos išskaidytos ir įtrauktos į šių disciplinų turinį (4):

- Namai ir vartojimas
- Fizinis judėjimas ir sveikata
- Biologija
- Chemija
- Pilietiškumas
- Geografija

Pagal detalizuotus tikslus yra pateikti pavyzdžiai ir idėjos kaip juos galima įgyvendinti atliekant užduotis lauke.
Pavyzdžiui: per fizinio judėjimo ir sveikatingumo pamokas, 7-9 klasių moksleiviams yra keliami šie tikslai (5):

- Orientavimasis nepažįstamoje aplinkoje su žemėlapiu ir kitomis priemonėmis.
- Kokias skirtingas veiklas galima suplanuoti, suorganizuoti ir įvykdyti lauke.
- Pasinaudojimas teise į veiklas valstybinėje žemėje.
- Tradicijų ir gamtinių išteklių panaudojimas vykdant rekreacinę veiklą.

ŠVEDIJOS APLINKOSAUGINIO ŠVIETIMO INTEGRAVIMAS

Tokiems tikslams įgyvendinti yra siūloma daugybė veiklų kuriomis vaikai ir mokytojai gali užsiimti lauke (5):

- Skaitymas vaidmenimis
- Mokymasis išgyventi šaltomis oro sąlygomis
- Lauko pastogės statymas iš gamtoje randamų medžiagų
- Laužo kūrimas pagal senas tradicijas
- Maisto gaminimas ant laužo

ir kitos veiklos.

Lygiai taip pat veiklos rekomenduojamos chemijos, biologijos, pilietiškumo, geografijos, namų ir vartojimo pamokai.

Būtent šis pradinių klasių ir pagrindinio ugdymo turinys (Lgr 11) leidžia vykdyti gamtos mokykloms savo veiklą. Norint gauti finansavimą mokyklų edukacijos būtinai turi atitikti pateiktą standartą. Tačiau tai labai riboja pačių mokyklų galimybes ir laisves.

GAMTOS MOKYKLOS ŠVEDIJOJE

Visose gamtos mokyklose pabrėžiamas buvimas gamtoje nuo jauno amžiaus, kadangi patyriminis ugdymas padeda geriau suprasti aplinkos problemas bei teikia kitas naudas, tokias kaip emocinė ir fizinė gerovė (9). Tačiau tai nėra taikoma vien vaikams, tie patys principai gali būti taikomi ir suaugusiems.

Švedijoje yra per 100 gamtos mokyklų. Šalies tikslas yra turėti bent vieną gamtos mokyklą kiekvienoje savivaldybėje, o jų yra net 290 (8). Savivaldybė talpina informaciją apie šias mokyklas, vykdomas edukacijas ir veiklų kalendorius. Tad gamtos mokyklos yra tiesiogiai kuruojamos savivaldybės.
Kadangi gamtos mokyklas vienija šalies mokyklų tinklas ir savivaldybė kelia tam tikrus reikalavimus kaip jos tiesiogiai prisideda prie švietimo, joms yra keliamos tam tikros bendros veiklos ir veiksmai (8):

01

Edukatorių ir bendrojo ugdymo ir pradinių klasių mokytojų ruošimas

02

Metodikos ruošimas ne vien aplinkos tema, tačiau ir integruojant matematiką, technologijas ir užsienio kalbas

03

Savivaldybės darbuotojų raginimas ir lavinimas apie tvaraus vystymo tikslų siekimą

GAMTOS MOKYKLOS ŠVEDIJOJE

NYNÄSHAMN GAMTOS MOKYKLA

Mokykla įsikūrė dar 1988 metais centrinėje Švedijoje, ~60km į šiaurę nuo Stokholmo. Mokykloje dirba 2 edukatoriai kurie taip pat yra ir biologijos mokytojai. Gamtos mokyklos dirbdamos kartu su vietine savivalda nusistato savus tikslus. Nynäshman gamtos mokyklos pateikiami tikslai vaikams yra:

1) Stimuliuoti vaikų žingeidumą
2) Kad visi savivaldybės vaikai turėtų bent vieną gamtos dieną per metus
3) Vaikams pagerinti gamtos ryšių supratimą
4) Įkėpti vaikus būti ir judėti gamtoje
5) Ugdyti empatiją

Pateikiami tikslai mokykloms:

1) Pademonstruoti alternatyvius ar papildančius darbo metodus skatinančius vaikus lavinti lauke
2) Kuriant metodologiją skatinti tarpdisciplininį mokymą
3) Sukurti holistinio mokymo principus

Gamtos mokyklos užsiima ne vien mokinių ir jų mokytojų mokymu, tačiau jie taip pat kuruoja gamtosauginių mokyklų tinklą, padeda mokykloms įkurti žalią sias erdves, yra "we keep clean" koordinatoriai ir taip pat vykdo lokalius ir internacionalius projektus susijusius su aplinkosauginiu švietimu.

GAMTOS MOKYKLOS ŠVEDIJOJE

ESKILTUNA GAMTOS MOKYKLA

Eskiltuna savivaldybėje gyvena 100.000 gyventojų.
Per vienus mokslo metus gamtos mokykloje apsilanko 175 klasės, kiekvienoje klasėje yra vidutiniškai 20-30 vaikų. Tad per metus apie 4000 vaikų apsilanko gamtos mokykloje.
Nors dauguma mokinių yra 7-12 metų amžiaus, tačiau pasitaiko tiek vyresnių, tiek jaunesnių klasių.
Per metus taip pat pravedami 10-15 kursų mokytojams ar mokyklų administracijai.
Gamtos mokyklų edukatoriai turi gana lankščius tvarkaraščius. Vaikai su mokytojais dažnai atvažiuoja į gamtos mokyklą ir čia praleidžia apie 4 valandas, kartais mokytojai patys važiuoja pas vaikus į mokyklą, jei tam yra sudarytos tinkamos sąlygos.
Gamtos mokyklos dirba su viena tema vienu metu, pavyzdžiui:

- 35-39 savaitėmis vyksta pamokos vandens ir roplių tema
- 39-41 savaitėmis vyksta pamokos vaisių, sėklų ir tvaraus vystymo temomis
- 42-47 savaitėmis vyksta pamokos skaidymo ir tvaraus vystymo temomis
- 48-50 savaitėmis vyksta pamokos Kalėdų ir gamtos amatų temomis.

Tomis savaitėmis mokytojai gali sujungti edukacijų temas su mokymo programa, užsiregistruoti ir atvažiuoti gamtoje vykdomai pamokai.

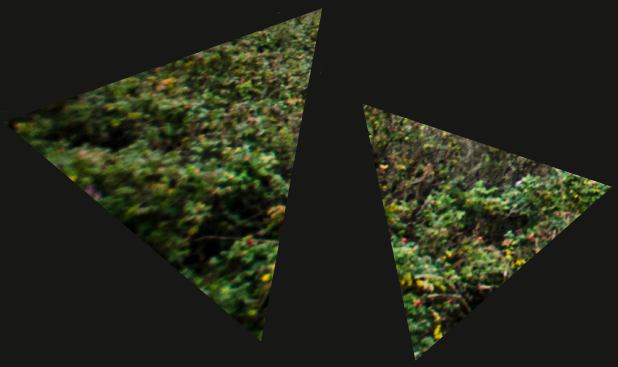

DANIJA

Danijos gamtos mokyklų pavyzdys yra garsiai nuskambėjęs kaip kontraversiškas. Nors tai taip pat Skandinavijos šalis, bet, tiek mentaliteto, tiek sistemos požiūriu yra visiškai skirtinga valstybė nei Švedija. Dėl to aplinkosauginio švietimo integravimas čia nevyko taip lengvai kaip kaimyninėje valstybėje.

"Giv børnene gode naturopplevelser - så vokser der naturforståelse og kærlighet til naturen frem"

Give the children good nature experiences - then nature understanding and love for nature grows.

DANIJOS APLINKOSAUGINIO ŠVIETIMO ISTORIJA

Danijoje ši iniciatyva atėjo ne iš valdžios, bet iš pačios visuomenės. Žmonės tapo vis labiau sunerimę, kad valdžia nesiima veiksmų vandens ir aplinkos taršai mažinti (1).

Dėl didelio neapibrėžtumo švietimo sistemoje, aplinkosauginis švietimas galėjo vykti mokyklose, individualių mokytojų iniciatyva, dar nuo 1960-ųjų.

Iki 1989 -ųjų vyko įvairios iniciatyvos, kaip asociacijų kūrimas, taip visuomenė darė spaudimą valdžiai, tačiau tai nepadėjo koordinavimo sistemos sūkurimui.

1989 metais Danija pakvietė kitas Skandinavijos šalis dalyvauti konferencijoje apie aplinkosauginį švietimą.
Po šios konferencijos aplinkosauginio švietimo idėja labiau įsibėgėjo.

90-aisiais buvo įkurta MiljöUnderVisning I Norden (MUVIN)(lit. Švietimas apie aplinką Šiaurėje) programa, kuri Danijoje tapo didelė varanti jėga skatintanti įvairias aplinkosauginio švietimo iniciatyvas mokyklose. Bei galiausiai dalinai įsitraukusi ir į formalaus ugdymo turinio formavimą. Programa taip pat dalyvavo teisinių aktų pakeitime, pavyzdžiui: Folkeschool Act (1993).

DANIJOS APLINKOSAUGINIO ŠVIETIMO INTEGRACIJA

MUVIN

MUVIN nariai buvo ir visų Skandinavijos šalių mokyklos komitetų nariai. Ši organizacija darė tyrimą ir apklausė daugiau nei 1700 mokinių, kaip ir ką turi mokytis mokiniai. Analizės atsakymai buvo pateikti Švietimo ministerijai ir naudoti daugybėje iniciatyvų, kur galiausiai padėjo suformuluoti kokias aplinkosaugines kompetencijas vaikai turėtų ugdyti.

FORMALUS ŠVIETIMAS

Danijos švietimo sistema stipriai atliepia į kompetencijų ugdymo tikslus. Kiekvienai skirtingai disciplinai ugdymo turinyje yra priskirtos skirtingos kompetencijos kurios turėtų būti lavinamos. Natūralu, kad gamtos mokslų disciplinose yra priskirtos kompetencijos kurios siejasi tiek su ekologiniu sąmoningumu, tiek ir tvaraus vystymo planų įgyvendinimu. Tačiau Danijos švietimo sistemoje taip pat atsirado nauja disciplina: "Natur/teknologi" (gamta ir technologijos). Šios pamokos tikslas yra suprasti naturalųjį pasaulį ir žmogaus sukurtą pasaulį.

DANIJOS APLINKOSAUGINIO ŠVIETIMO INTEGRACIJA

Svarbiausi „gamta ir technologijos" pamokos tikslai yra sukelti džiaugsmą, supratimą ir smalsumą apie mus supantį pasaulį. Per specifines veiklas vaikai turi suprasti apie realybę leisdami laiką gamtoje ir patys išbandydami įvairias technologijas.

Mokymosi planuose yra duodami pavyzdžiai kaip ir kokias veiklas galima vykdyti su vaikais, kad jie galėtų atsakyti į gana kompleksinius klausimus, kaip (7):
-Kaip atsiranda nauji augalai ir gyvūnai?
-Ar galite išvardinti 100 gyvūnų rušių ir suskirstyti juos grupėmis?
Šie klausimų pavyzdžiai yra pateikiami 1-2 klasių mokiniams.

Vėliau, pamokoms sudėtingėjant, ir mokslui gilėjant, 5-okai ir 6-okai turi vykdyti tyrimais paremtas užduotis, patys identifikuodami ir besidomėdami aktualiomis problemomis.

Šios pamokos pagrindinės temos yra (7):
Mokslo modeliavimas
Technologijos ir resursai
Žmogus
Organizmai
Vanduo, vėjas ir orai.

GAMTOS MOKYKLOS DANIJOJE

Danijoje esančios gamtos mokyklos yra labai savitos ir unikalios. Savitumas priklauso nuo to ar jos yra miesto teritorijoje, už miesto ar gamtoje, kokioje gamtos vietoje jos yra įsikūrusios. Gamtos mokyklos stengiasi būti praktiškos ir prisidėti prie formalaus vaikų švietimo pateikdamos praktines edukacijas kuriomis mokytojai gali papildyti mokymo turinį. Tačiau jos taip pat labai akcentuoja buvimą gamtoje kaip ryšio su gamta sukūrimą ir atsakomybės už savo veiksmus didinimą. Mokymas gamtos mokyklose Danijoje, kaip ir Švedijoje vyksta didžiąją dalį lauke ir yra mokoma ne pamokų principu, bet temomis, kurios gali trukti 3-4 valandas.

ØRRE GAMTOS MOKYKLA

Ši mokykla įsikūrė dar 1987, sename mokyklos pastate. Tačiau šios mokyklos koncepcija yra visiškai kitokia. Ją siūloma nomuotis fomalaus švietimo institucijoms, asocijacijoms, kitoms viešosioms institucijoms ir privačioms kompanijoms. Tai yra puiki mokymosi erdvė su pažymėtais pažintiniais takais.

Ją kaip ir kitas gamtos mokyklas remia savivaldybė, tačiau edukacijos čia nevyksta, o mokykla daugiau naudojama kaip erdvė mokytis.

GAMTOS MOKYKLOS DANIJOJE

RUDE MIŠKO GAMTOS MOKYKLA

Ši mokykla stengiasi įtraukti gamtinį potencialą, kadangi yra įsikūrusi sengirės motyvus turinčiame miške ir kultūrines-istorines patirtis, kadangi yra netoli miškininkų rezidencijos pastatytos dar 1900-aisiais metais.

Mokykla pasirinko pradines klases kaip tikslinę grupę. O kadangi mokyklos darbą finansuoja kelios savivaldybės, šių savivaldybių mokiniams ir mokytojams kursai vedami nemokamai.

Jie taip pat siūlo kursus pagrindinėms mokykloms, kompanijoms ir kitoms visuomenės grupėms tačiau šios paslaugos yra mokamos.

Kiekvienos veiklos aprašyme yra nurodyta kokioms klasėms jos yra taikomos, kuriuo metų laiku ši edukacija vykdoma ir kurioms disciplinoms ji yra priskirta. O veiklų galima rasti tikrai labai įvairių, nuo bičių pažinimo iki valties, iš eglės šakų, gaminimo. Pastarojoje veikloje gali dalyvauti mokiniai nuo 4 klasės iki 7, ir tai priskiriama gamtos ir technologijų, sporto ir aktyvaus gyvenimo pamokoms.

Viena iš priežasčių kodėl Danijos gamtos mokyklos yra vadinamos kontraversiškomis, tai kad vaikams leidžiama susipažinti su visais gamtos aspektais. Šioje mokykloje, medžioklės sezonui prasidėjus vaikai susipažįsta su medžioklės principais, su nušautais gyvūnais ir netgi vidiniais gyvūnų organais. O šioje veikloje gali dalyvauti mokiniai nuo 4-os klasės.

GAMTOS MOKYKLOS DANIJOJE

DYBSØ GAMTOS MOKYKLA

Šalies šiaurėje įsikūrusi gamtos mokykla, kuri itin akcentuoja šalies istoriją, ypač vikingų laikus. Mokykloje dirba tik vienas edukatorius, tačiau daugiau dirbama su klasės vadovais, kad kuo labiau pritaikyti edukaciją prie mokymo turinio. Klasės visada atvažiuoja pasiruošusios iš anksto, jie šią temą nagrinėjasi dar savo mokykloje, kad praktinė dalis kuo geriau įstrigtų į vaikų atmintį. Net ir po pamokos gamtoje vaikai dažnai grįžę į klases reflektuoja ko išmoko ir kaip tai jiems padėjo. Vaikai dirba tiek individualiai, tiek ir grupėse, kur gauna iššūkius parodyti savo žinias ir įgūdžius jiem ne visai pažįstamoje aplinkoje.

Ši mokykla siūlo daugiau kursų, kurie siejasi su istorija: gaminami vikingų laikų amatai, vykdomos pamokos apie akmens amžiaus gyvenimą (mokykla įsikūrusi netoli senos akmens amžiaus gyvenvietės, taip pabrėžiamas šios mokyklos unikalumas), mokoma harmonijos su gamta, vaikai gamina kasdienius įrankius iš gamtoje randamų objektų.

Vykdant mokymus apie žuvis, nuo trečių klasių prasideda žvejojimas ir žuvų darinėjimas. Tad vaikai taip pat gali sudalyvauti visame procese ir pasisemti daugybę patirties ir emocijų.

SKANDINAVIJOS ŠALIŲ SKIRTUMAI IR PANAŠUMAI

Nors ir visos Skandinavijos šalys turi stipriai besisiejančią istoriją, labai panašias kalbas (išskyrus Suomiją), jas vienija stiprios tradicijos laisvalaikį praleisti lauke "friluftsliv", tačiau skirtumai tarp šalių taip pat yra akivaizdūs (1).

Administracija ir politika - Švedijoje pradžioje didelę įtaką turėjo valstybinis sektorius, ypač tokios institucijos kaip Naturvårdsverket Aplinkosaugos agentūra) ir Skolverket (Švietimo ministerija). Tad čia išryškėja hierarchinis valdymo metodas. Tuo tarpu Danijoje judėjimas prasidėjo nuo apačios ir kilo į viršų, į ministerijų lygmenį. Čia svarbus vaidmuo teko organizacijai MUVIN.

Kraštovaizdis - Švedija turi didžiulius laukinės gyvūnijos ir augalijos plotus, kurie nėra taip stipriai ir aiškiai paveikti žmogaus veiklos kaip Danijoje. Pastaroji šalis yra itin tankiai žmonių apgyvendinta, o laukinę augaliją pakeitė agrokultūra. Tad žmonės daug aiškiau matė ir įvertino tai, ką prarado.

Politika - Švedijoje, ypač paskutiniaisiais metais akcentuojama darnaus vystymo mokymas, dėl nacionalinių ir globalinių įsipareigojimų. Tad ir mokymo metodai ir turinys yra keičiamas. Tuo tarpu Danijoje politinė įtaka švietimo sistemoje nėra tokia akivaizdi, tad išlieka toks pats aplinkosauginio švietimo modelis.

Edukatoriai - Švedijoje gamtos mokyklų vadovais ir edukatoriais gali būti betkokį išsilavinimą turintis mokytojas. Danijoje tam, kad mokytojas galėtų vykdyti šviečiamąsias veiklas gamtoje, jis turi praeiti specialius mokymus.

SKANDINAVIJOS ŠALIŲ REKOMENDACIJOS

Kad ir kokį kelią pasirenka šalis link aplinkosauginio švietimo integravimo, labai dažnai sunkumai kyla tokie patys, tad šios šalys rekomenduoja kaip jų išvengti (1):

- Holistinis mokymas: tokių dalykų kaip ekologija, ekonomika ir socialiniai mokslai integravimas ir mokymas kartu.
- Pluralistinis mokymas: teorija ir praktika turi vykti neatsiejamai viena nuo kitos.
- Mokytojų parengimas: mokymas turi būti tęsiamas ne vienerius metus ir vykdomas įvairiose erdvėse, mokytojų grupėse, universitetuose, savivaldybėse, aukštesnio lygio institucijose. Taip pat pateikiama metodika turi būti lengvai surantama.
- Mokymų padalinimas į kitas disciplinas: būtinas struktūrizuotas mokymas tam, kad vaikai išsiugdytų tinkamas kompetencijas spręsti gyvenimiškas problemas. Tačiau dalyko išskaidymas ir padalinimas į kitas disciplinas sukuria struktūrinį barjerą, neleidžiantį tinkamai įsigilinti į dalyko esmę.

JUNGTINĖ KARALYSTĖ

JUNGTINĖ KARALYSTĖ

Aplinkosauginių kompetencijų ugdymas - prioritetas:

Jungtinė Karalystė į visuomenės įtraukimą į aplinkosaugą bei aplinkosauginių kompetencijų ugdymą žvelgia labai rimtai. Tai atsispindi ne vien teisiniuose aktuose, bet ir jų vykdomoje politikoje.

Vienas iš Jungtinės Karalystės aplinkos, maisto ir regionų ministerijos departamento sau išsikeltų tikslų yra skatinti visuomenės įsitraukimą į aplinkosaugą visais lygiais (11). Tam tikslui yra ne tik kuriamos strategijos ir planai, tačiau ir tiesiogiai organizuojamos įvairios visuomenei skirtos akcijos, tokios kaip šiuo metu vykstanti "2019 Year of Green Action".

Jungtinė Karalystė aplinkosauginį švietimą skatina visais lygiais: visos viešojo/privataus sektoriaus ir kitos įstaigos yra skatinamos į savo strateginius planus įtraukti aplinkosauginį švietimą ir ekologinio sąmoningumo didinimą bei stiprinti organizacijoje dirbančių/savanoriaujančių/besimokančių žmonių įsitraukimą į aplinkos saugojimą.

Tačiau ryškiausiai tęstiniu aplinkosauginiu švietimu Jungtinėje Karalystėje užsiima įvairios ne pelno siekiančios organizacijos, pavyzdžiui tokios kaip National Association for Environmental Education.

JUNGTINĖ KARALYSTĖ

Aplinkosauginis švietimas strateginiuose šalies dokumentuose:

2005 metais Jungtinės Karalystės Vyriausybė išleido darnaus vystymosi strategiją, kurioje didelę dalį užima ir visuomenės aplinkosauginis švietimas (12). Strategijoje pabrėžiama aplinkosauginio švietimo svarba, kalbama, jog tik informuota aplinkosauginiais klausimais visuomenė turi pakankamai įgūdžių elgtis tvariai ir atsakingai bei gali realiais veiksmais prisidėti prie aplinkos išsaugojimo. Strategijoje nurodoma, jog aplinkosauginis švietimas turi būti tęstinis - prasidėti dar mokykloje, o vėliau tęstis aukštojo mokslo įstaigose, darbovietėse, kitose organizacijose. Taipogi, šioje strategijoje yra aprašoma ir "Community Action 2020 - Together We Can" 15 metų programa, kurios tikslai yra šviesti bendruomenes aplinkosauginėmis temomis, suteikti joms įgūdžių ir sukurti galimybes prisidėti prie aplinkosaugos.

2018 metais Jungtinės Karalystės pasirašytas 25 metų aplinkos gerinimo planas (A green Future: Our 25 Year Plan to Improve the Environment), kurioje taip pat daug dėmesio yra skiriama švietimui ir visuomenės įsitraukimo skatinimui (13). Plane fokusuojamasi į paprastus praktinius veiksmus, kuriais kiekvienas Jungtinės Karalystės gyventojas gali prisidėti prie aplinkos saugojimo. Plane numatyti tokie žingsniai: 1) Susisteminti informaciją apie jau dabar vykstančias veiklas, kad žmonėms būtų patogiau prie jų prisijungti; 2) Dirbti kartu su privačiu sektoriumi bei ne pelno siekiančiomis organizacijomis tam, kad sukurti naujų projektų ir veiklų, prie kurių žmonės galėtų prisidėti; 3) Naudotis moksliniais tyrimais grįsta žmonių elgesio keitimo praktika, kuri įgalintų individus, bendruomenes, verslus ir vyriausybę dar efektyviau prisidėti prie aplinkos išsaugojimo.

JUNGTINĖ KARALYSTĖ

Aplinkosauginis švietimas formaliame ugdyme:

Jungtinėje Karalystėje aplinkosauginis švietimas į bendrąją ugdymo programą įtrauktas nevienodai (14).

VELSAS

Velse darnaus vystymosi švietimas (Education for Sustainable Development) bei pilietiškumas, kurių metu ir vykdomas aplinkosauginis švietimas, nuo 2008 metų yra tarpdisciplininis dalykas pradiniame, viduriniame ir aukštajame moksle.

ŠKOTIJA

Škotijoje darnaus vystymosi švietimas (Learning for Sustainability) taipogi yra įtrauktas į formalųjį švietimą. Jis apima ne tik aplinkosauginį švietimą, bet taip pat ir mokymąsi gamtoje (Outdoor learning).

ANGLIJA

Nuo 2014 m. Anglija bendrojo ugdymo programose nebeturi atskiros aplinkosauginio švietimo pamokos ar dedikuoto valandų kiekio aplinkosauginiam švietimui mokyklose vykti. Jis fragmentuotai vyksta tik gamtamokslinių dalykų kontekste - per fiziką, chemiją, biologiją taipogi geografiją. Svarbu paminėti, jog iki 2014 m. aplinkosauginis švietimas buvo viena iš formalaus švietimo sudedamųjų dalių.

ŠIAURĖS AIRIJA

Panaši situacija matoma ir Šiaurės Airijoje - nors nuo 2007 m. aplinkosauginis švietimas buvo įtrauktas į formalųjį ugdymą, tačiau 2010 m. pasirašius naująjį švietimo įstatymą jis tapo nebeprivalomu.

JUNGTINĖ KARALYSTĖ

Gamtos mokyklos

Jungtinėje Karalystėje gamtos mokyklų steigimu ir koordinavimu užsiima įvairios ne pelno siekiančios organizacijos. Didžiausia iš jų - The Wildlife Trust.

The Wildlife Trust - tai visą Jungtinę Karalystę apimanti organizacija, savo pagrindiniais tikslais išsikelianti gamtos apsaugą bei edukaciją apie gamtą, žmonių ryšio su gamta stiprinimą (15). Organizacija turi daugiau nei 100 edukacijos ir gamtos centrų, kuriuose vyksta tęstinės švietimo veiklos. Jų duomenimis, kasmet pas juos apsilanko pusė milijono vaikų. Kiekvienas centras yra unikalus dėl jį supančios skirtingos gamtos. Nepaisant to, funkcine prasme visi centrai yra labai panašūs bei siekia tų pačių tikslų - edukuoti žmones apie gamtą ir aplinką.

INFORMACIJA

Kiekvienas centras turi savo internetinį puslapį, kuriame sistemiškai ir informatyviai pristatomi centro tikslai ir misija, edukacinės veiklos ir kainoraštis. Internetiniame puslapyje taipogi yra ir veiklų kalendorius, kur nurodomos pačio centro organizuojamos veiklos prie kurių galima prisijungti ne vien grupėmis, bet ir individualiai.

KAINOS

Visi šie centrai yra mokami, vienos dienos kaina gali siekti iki 10 svarų, tačiau ji taip pat gali priklausyti ir nuo minimalios grupinės edukacijos kainos, kurią nustato centras.

JUNGTINĖ KARALYSTĖ

Gamtos mokyklos

EDUKACINĖS VEIKLOS

• Kiekvienas centras dėliojasi individualius edukacinių veiklų planus, tačiau visi jie aprėpia šalia esančios gamtos ir aplinkos pažinimą.
• Edukacinės veiklos vyksta gamtoje, edukaciniuose centruose arba edukatoriai/savanoriai gali atvykti į kitą vietą, pvz. mokyklą.
• Edukacinės veiklos vyksta visoms amžiaus grupėms - darželinukams, moksleiviams, studentams, suaugusiems.
• Edukacinės veiklos vyksta įvairaus tipo grupėms - bendruomenėmis, klasėmis, studentų grupei, šeimomis.
• Edukacinės veiklos gali būti suplanuojamos pačio centro (į tokias veiklas gali prisijungti bet kas) arba jas gali užsisakyti grupės.
• Edukacinės veiklos taip pat gali būti integruotos ir į bendrojo ugdymo dalykus: centrai yra paruošę edukacijas, kurios tiesiogiai siejasi su mokymo programomis.
• Visos edukacinės veiklos yra mokamos.

SAVANORYSTĖ

Viena svarbiausių šių centrų ypatybių - puikiai išvystytą savanorystės struktūra. Daugumą centrų darbuotojų sudaro savanoriai, kurie savanoriauja ne tik kaip edukatoriai, bet ir atlieka administracines veiklas, tampa komunikacijos specialistais, renginių organizuotojais. Visi savanoriai praeina pradinius apmokymus. Kadangi šie centrai įsikūrę gamtos rezervatuose ir yra toli nuo miestų, visi savanoriai gauna kompensaciją už kelionės išlaidas, kurias apmoka pati organizacija. Informacija apie galimas savanorystės veiklas yra pateikiama kiekvieno centro internetiniame puslapyje.

KITA

Kai kurie edukaciniai centrai taip pat rengia ir mokymus bei stažuotes.

VOKIETIJA

VOKIETIJA

Aplinkosauginis švietimas formaliame ugdyme:

Vokietijoje jau nuo pat 1970 m. buvo ieškoma būdų kaip į savo edukacinę sistemą įtraukti aplinkosauginį švietimą. Ir nors būdų buvo visokių, naujausias bandymas tai padaryti prasidėjo 2017 m., Vokietijai išleidus Darnaus vystymosi švietimo nacionalinį veiksmų planą (16). Šis planas buvo parengtas reaguojant į Agenda 2030 ir į Darnaus vystymosi tikslus, kur pirmą kartą buvo paminėtas ir darnaus vystymosi švietimas (4.7). Savo plane Vokietija tegia, jog darnaus vystymosi švietimas įgalina žmones galvoti ir veikti pilnai suprantant kokį poveikį jie daro pasauliui ir ateičiai. Tam, kad visuomenė galėtų prisiimti atsakomybę už aplinkosaugą bei turėti pakankamai įgūdžių elgtis atsakingai, jai būtinas švietimas, kuris supažindintų su, pavyzdžiui, įtaka kurią aplinkai daro vartojimas, keliavimas ar kitokie energijos naudojimo būdai.

Veiksmų plane yra nurodyti tikslai ir užduotys organizacijoms, teikiančioms formalaus, neformalaus, informalaus, aukštojo ar profesinio švietimo paslaugas.

Ikimokyklinio amžiaus formaliame ugdyme Vokietija darnaus vystymosi švietimą diegia per integruotas pamokas ir mokytojų aplinkosauginių kompetencijų kėlimą.

Mokyklose tvarus vystymasis taipogi yra integruotas į bendrojo ugdymo programas, diegiant aplinkosauginio švietimo elementus į kiekvieną iš mokomųjų dalykų bei taikant tarpdisciplininius metodus. Iki 2025 metų. Vokietija siekia integruoti tvaraus vystymosi temas į visus mokomuosius dalykus. Šalia to taip pat didelė svarba yra teikiama ir mokytojų mokymui, bei mokyklų bendradarbiavimui su įvairiais socialiniais partneriais, tokiais kaip privačiu sektoriumi, NVO, gamtos mokyklomis, kurie galėtų prisidėti prie dar efektyvesnio mokymo.

VOKIETIJA

Gamtos mokyklos

GRUGAPARK GAMTOS MOKYKLA

Grugapark parke Šiaurės Reine-Vestfalijoje įsikūrusi **Grugapark gamtos mokykla (Schule Natur)**, savo tikslu išsikelia gamtos pažinimą bei aplinkosauginių vertybių diegimą (17). Mokykla teigia, jog norint išauginti gamtą gerbiančią ir tausojančią visuomenę, būtina susidomėjimą gamta ugdyti nuo pat ankstyvo amžiaus.

Mokykla daugiausia dirba su ikimokyklinio bei mokyklinio amžiaus vaikais ir paaugliais, tačiau taip pat rengia edukacijas studentams, suaugusiems bei šeimoms.

Mokykla taipogi bendradarbiauja su įvairiais socialiniais partneriais, inicijuoja bei dalyvauja įvairiuose projektuose, vykdo stovyklas.

Mokykloje vykstančios edukacinės programos apima pačias įvairiausias sritis - rūšių bei biologinės įvairovės pažinimą, ekologiją, botaniką. Taipogi, didelis dėmesys yra kreipiamas ir į darnų vystymąsi bei vartojimą.

Gamtos mokykla ruošia ne tik pavienes edukacines programas, tačiau ir į mokomuosius dalykus orientuotas patyrimines biologijos, ekologijos bei aplinkos pamokas. Jos vyksta pačiame Grugapark parke arba netoliese esančiame Esseno miške.

Edukacijų metu vystomi įvairūs įgūdžiai:
- Tyrimų atlikimo
- Problemų sprendimo
- Komunikacijos ir derybų
- Sistematiško mąstymo ir mokymosi
- Refleksijos
- Darbo grupėse
- Atsakingumo

VOKIETIJA

Finansavimas

Grugapark gamtos mokykla yra viena iš regioninių centrų, suteikiančių aplinkosauginį švietimą Vokietijoje, bei dirbanti pagal darnaus vystymosi švietimo (Education for Sustainable Development) tikslus. Dėl šios priežasties ji yra finansuojama Aplinkos, žemės ūkio, gamtos ir vartotojų apsaugos ministerijos Šiaurės Reine-Vestfalijoje. Nepaisant to, kai kurios mokykloje vykstančios edukacijos, turai ar stovyklos yra mokami.

NATIONALPARK EIFEL GAMTOS MOKYKLA

Eifelio nacionaliniame parke įsikūrusi gamtos mokykla susideda iš dviejų dalių: trumpalaikės edukacinės veiklos vyksta parko viduje arba lankytojų centre, o ilgalaikės (kelių dienų) programos vyksta atskirame, netoliese esančiame centre, kurioje yra įrengtos miegamosios patalpos (18). Gamtos mokykla savo šūkiu pasirinko "patirti gamtą visais savo pojūčiais" ir savo edukacijomis būtent tai ir stengiasi išpildyti.

Eifelio gamtos mokykla siūlo įvairaus tipo edukacijas (netgi tokias, kaip žvaigždžių stebėjimą), patyriminius žygius, dirbtuves, kurios gali trukti nuo kelių valandų iki savaitės. Gamtos mokykla taip pat veda ir jaunojo reindžerio užsiėmimus. Edukacijos gali vykti įvairioms grupėms: darželiams, mokykloms, šeimoms, individualiai. Taipogi parkas siūlo edukacijas ir neįgaliesiems.

Informaciją apie tai, kokias edukacijas, žygius ar dirbtuves siūlo nacionalinis parkas bei gamtos mokykla, galima rasti jų internetiniame puslapyje. Be to, šiame puslapyje yra ir renginių kalendorius, kuriame pateikiama informacija apie jau suplanuotas veiklas, prie kurių galima prisijungti.

Kainos

Dauguma edukacijų yra mokamos. Kainos už edukacijas svyruoja pagal jų trukmę ir grupės dydį.

ŠALTINIAI

1. Breiting, S., & Wickenberg, P. (2010). The progressive development of environmental education in Sweden and Denmark. Environmental Education Research, 16(1), 9-37.
2. Breiting, S., Hedegaard, K., Mogensen, F., Nielsen, K., & Schnack, K. Action competence, Conflicting in Conflicting interests and terests and Environmental Education.
3. Læssøe, J., Schnack, K., Breiting, S., Rolls, S., Feinstein, N., & Goh, K. C. (2009). Climate change and sustainable development: The response from education. A cross-national report from international alliance of leading education institutes. The Danish School of Education, Aarhus University.
4. Skollagen [Education Act], Ch. 1, §2, Utbildningsdepartementet
5. Curriculum for the compulsory school, preschool class and school-age educare – Skolverket
6.https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d4df/1553968064187/pdf3984.pdf
7.Natur/teknologi– Faghæfte 2019. Børne- og Undervisningsministeriet Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
8. http://www.naturskola.se/
9. http://www.nynashamnsnaturskola.se
10. https://www.eskilstuna.se/utbildning-och-barnomsorg/inspiration-och-utveckling/naturskolan.html
11. https://www.gov.uk/government/publications/department-for-environment-food-and-rural-affairs-single-departmental-plan/department-for-environment-food-and-rural-affairs-single-departmental-plan--2
12. The UK Government Sustainable Development Strategy (2005): https://www.gov.uk/government/publications/securing-the-future-delivering-uk-sustainable-development-strategy
13. A green Future: Our 25 Year Plan to Improve the Environment (2018): https://www.gov.uk/government/publications/25-year-environment-plan
14. Short report for SEEd on countries that have embedded sustainability education within their curricula: https://se-ed.co.uk/edu/embedding-sustainability-education-within-the-curricula/
15. https://www.wildlifetrusts.org/
16. National Action Plan on Education for Sustainable Development (2017): https://www.bne-portal.de/en/german-national-action-plan/german-national-action-plan-esd-adopted
17. http://www.grugapark.de/schule-natur.html
18. https://www.nationalpark-eifel.de/de/nationalpark-erleben/